

İDRÂK İKLİMİNE YOLCULUK:

İLİM, İRFÂN ARAMAK

BU BÖLÜMDE:

- Bilgiden sözüme temel atarım
- İlim ilim ilmektir
- İrfandır insanı yücelten

(Ayrıca bakınız: Bilen ile bilmeyen)

Bilgiden sözüme temel atarım

463. Bekâ-yı mülk adl ü ilm iledür
Vefâ-yı ilm akl ü hilm iledür
Şeyhî

Bir ülkenin varlığının devamı adalet ve ilim iledir; ilmin vefası ise akıl ve yumuşak huyluluk iledir. Yani devletin devamlılığı yönetimde adalet ve ilmin hâkim olmasına bağlıdır. İlmin bize vermesi gereken de akıllı olma (akıllıca düşünme kabiliyeti kazanma) ve yumuşak huyluluktur.

464. Bilgiden sözüme temel atarım
(Biligidin urur men sözümke ula)
Ahmet Edip Yükneki

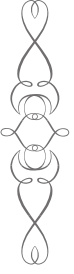
Yükneki, İslam Türk Edebiyatının, Kutadgu Bilig'den sonra ikinci önemli eseri olan Atabet'ül-Hakayık'ta, dokuz yüzyıl önce, bilgi ile kuruyor söz ve düşünce sarayının temelini.

465. Kemik için ilik ne ise, insan için bilgi odur
Bilgisiz kimse iliksiz kemik gibi boştur
Ahmet Edip Yükneki

Faydalı bilgi hikmet yüklüdür. **“Hikmet müminin yitik malıdır, onu nerede bulursa alır.”** (Hadis-i şerif)

Yukarıdaki Hadis-i Şerif'in bütün inananları düşündürmesi, hadisın gereğini yerine getirmeyen her mümin'in yatağında rahat uyumaması gerekir. Kıymetli bir varlığını yitirdiğini

unutmuş çocuğa benzeyen günümüz Müslümanlarından ancak çok az bir kısmı arayış içindedir ve yitirdiğini de “ıslık çalarak” aramaktadır! Çevremizdeki çok insan, hikmeti aramayı terk ettiği için onu bulduğunda da tanıyamamakta, gerekli değeri vermemektedir.

466. *Sa'âdet yolu bilgi ile bulunur,
Bilgi edin ve sa'âdet yolunu bul
(Bilgi bil sa'âdet yolunu bula)
Ahmet Edip Yükneki*

İlim ilim ilmektir

467. *Dünyâya geldim gitmeye 'ilm ile hilmeye yetmeye
Aşk ile ân seyretmeye ben in ü ânı neylerem
Erzurumlu İbrahim Hakkı*

(Dünya meşgalesini, teferruatını neylerim.) Ben Dünyaya, ilim yapmak, yumuşak ve sâkin bir tabiata ulaşmak için; Allah'ın tecellilerini seyretmek (sonra da geldiğim yere, Hakk'ın huzuruna) dönmek için geldim. **Dua: “De ki: Ey Rabbim! İlmimi artır!”** (Tâhâ Suresi: 114)

468. *Halka fetvâ verirsin yâ sen niçün tutmazsın
İlmün var amelün yok hâ günâha batarsın
Yûnus Emre*

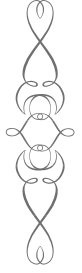
Başkalarına yap veya yapma dersin ama kendin dediğini tutmazsın; ilmin var ama amelün yok, günaha batıyorsun!

469. *İlm iledir şerâfeti insanın
Ne farkı var câhil ile hayvanın
Sümmanî*

İnsan ancak ilmiyle insanlık şerefi kazanır; cahil insanla hayvan arasında bir fark yoktur. İnsanı yücelten ve hayvandan ayıran şey onun bilmesi, anlaması ve davranışlarıdır.

Sümmanî'nin kastettiği ilmin başta yaratılış ilmi olduğunu akıldan tutalım. Çünkü bilgi ve bilmenin başı ve en önemlisi,

insanın kendisinin ve kendisi dışındakilerin kimin tarafından, niçin ve nasıl yaratıldıklarını bilmesidir: Yaratılanlar niçin ve nasıl yaratıldı, yaratılıştaki kendisine verilen özellikler nasıl devam eder ve nasıl sona erer.

470. *İlim ilim ilmektir
İlim kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsen
Bu nice okumaktır
Yûnus Emre*

İlim, ilmek ilmek (kilim dokur gibi) öğrenilir; ilim'(den gaye de kişinin) kendini bilmesidir. (Senin ilmin var ama) kendini bilmiyorsan, bu nasıl okumaktır! (*Bu beyit hakkında; Ünlü Beyitler bölümünde, ilk mısraya göre alfabetik sırada, açıklama bulunmaktadır.*)

471. *İlim okumaktan murad
Kişi hakkı bilmektir
Yûnus Emre*

Yunus'tan El-Maverdi'ye, "kişi hakkı bilmekten" "adaletsiz devletin mutlaka çökeceğine" uzanan yol. İşte "ben"imle "öteki" arasındaki bütün ilişkileri düzenleyebilecek rehber!

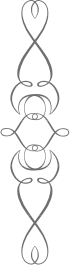
472. *Postu sırtında gezer hayvanın
İlmi sadrında olur insanın
Sünbülzade Vehbi*

Hayvanın önemli bir varlığı ve ziyneti olan postu onun sırtındadır; insan ise ilmini beyninde ve kalbinde taşır, hayvanlara özenerek onu gösteriş için kullanmaz.

473. *Mâl ile ilmi müsâvî sanma
Mâla rağbetle varup aldanma
Sünbülzade Vehbi*

Malı, serveti ilimle eşittir zannetme; (sakın ha), mala ilimden daha çok değer vererek aldanma.

474. *Sıfat-ı Hazret-i Mevlâdır ilm
Cümle evsâftan a'lâdır ilm
Nâbî*

İlim, Hz. Allah'ın sıfatlarındandır; diğer sıfatlardan en üstün olanıdır.

Mehmet Kaplan'ın, ilim ve nefis arasındaki çekişme ve ilim yoluyla bilmek yerine, nefislerinin bilinmesini istediklerini öğrenmeyi tercih eden ülkelerin fitne ve fesada boğulması ve ilmi kanunlara uyanların ülkelerinin bayındır hale gelmeleri ile ilgili tespiti:

“İlmî bir terbiye almamış insanlar, ilmin bulmuş olduğu kanunlara göre cereyan eden tabîî, iktisâdî ve içtimâî birçok hâdiseleri kendi keyiflerine uydurmak için zorlamakta ve tabîî müsbet hiçbir netice alamamaktadırlar... Hâlbuki ilme karşı saygılı olan memleketlerde, iyi yetiştirilmiş mütehasıslar (uzmanlar) tarafından ele alınan teşebbüsler, daima aynı neticeleri vermekte, o memleketleri cennete çevirmektedir.”

İrfandır insanı yücelten

475. *Belî söz bilmezüz ammâ biraz irfânımız vardür
Nedîm*

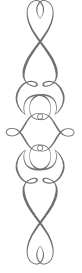
Evet, belki söz söylemeyi bilmeyiz ama biraz bilgimiz, anlayışımız ve tecrübemiz vardır.

476. *Fuzûlî âlem-i kayd içresin dem vurma aşkından
Kemâl-i cehl ile da'vâ-yı irfân eylemek olmaz
Fuzûlî*

Ey Fuzûlî, bağılıklar âleminde kalmışsın, aşkından söz etme hiç; bu derece cehaletle irfan sahibiyim diye iddiada bulunulmaz.

477. *Herkesin ayıbından çekip de dili
Kendi aybını bilmek irfân didüler
Yozgatlı Hüzni*

İrfan nedir, biliyor musun? Başkalarının ayıplarından bahsetmeyi bırakıp, kendi ayıbını görmektir!

478. *Kâbil-i feyz olana ehl-i hüner buhl etmez*
Beliğ (Yenişehirli Mehmet Emin)

İlim irfan sahibi kimseler, öğrenmek isteyenlerden bildiklerini esirgemezler.

Şair, “esirgemezler” derken aslında hem onu, hem de ilim, irfan sahiplerine tavsiyede bulunarak “esirgememelidirler” demek istemektedir. Çünkü Beliğ biliyor ki, bilenin sorumluluğu vardır. Bilginin değerini ancak yakın zamanda anlayan diğer medeniyetlere kıyasla İslam Medeniyeti doğuşundan itibaren bilgiyi de bir “mülk” olarak kabul etmiş, Müslümanların, mallarının olduğu kadar, ilimlerinin de zekâtını vermeleri gerektiği İslam Medeniyetinde bir emir olarak bildirilmiş ve bir “inanç kodu” olarak yerleşmiştir.

479. *Nedir mi? Anlatayım: Sizde olmayan irfan*
Biraz hayâ edin, öyle ise şaklabanlıktan
M. Akif Ersoy

“Şaklabanlık yapmaktan hayâ edin!” diyor Akif, “siz de eksik olan budur ve eksikliğinizi tamamlayın!”

480. *Sultân-ı serîr-i mülk-i irfân*
Şeyh Galib

(O), irfan ülkesinin tahtında sultandır.

481. *Tamgasıdır sükût metâ-ı maârifin*
Bir gün bizim dahi olur elbet revâcımız
Nevres-i Kadîm

Sükût etmek, ilim ve irfan sahibi olmanın alameti (işareti)'dir; elbet bir gün bizim de susmamızın değeri, hikmeti bilinir, anlaşılır.

